

סבריה — רנן דעו למיעיה לרב יוסף מהא: רבי יהודה היא דאמר שזכר כשומר שזר דמי, צ"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא נ"ג,א) ומחייב בגניבה ומדקתני: איתו נשבע, מכלל דלי צעי אשמועי דנגנבה כדקטעין הוה מטער, ואיכר דמי דמתער? הא מחייב בגניבה! אלא ודאי דקטעין למטיס

**מסורת הש"ס**

ו. בייק מהב, ושם סומנו מקבילות.	ז. שם ושם סומנו מקבילות.	ח. ראה ירושלמי בייק פיו ח"ב.	ט. בייק מ"ב.
---------------------------------	--------------------------	------------------------------	--------------

**גרסות**

וקתני ואחר כך יש בכתיב: וקתני סיפא ואחר כך.	שוכר כנושא שבר דמי דלמא כרב מאור סבורא ליה יש בכתיב: שוכר כנושא שוכר כרבי מאיר.
---	---

ומעירים: סבריה (סבורן) הלומדים שרצו לסייע לרב יוסף, כי ברייתא זו כשיטת ר' יהודה היא, שאמר: **שוכר כנושא שוכר דמי** (נחשב) שחייב בגניבה ואבידה, ומדקתני (נממה ששנה): **ואמר "הריני משלם ואני נשבע"**, מכלל הדברים שנבע דאי בעי פטר ליה נפשיה (ישאם היה השוכר רוצה, היה פוסט עצמן) **בשבועה** ולא היה צריך לשלם. ונכרי: היכי דמי כיצד היה הדבר בדיוק? האם לא כגון דקא טעין (שמועין) טענת לטטים מזויין שכשומר שוכר אינו חייב באחריות על כך, וקתני (ושנה): **ואחר כך נמצא הגנב — משלם תשלומי כפל לשוכר, שמע מינה** (למד מכאן) כי לטטים מזויין גנב הוא! אמרי (אומרים) ודוחים הוכחה זו: מי סברת (האם סבור אתה) כי ברייתא זו היא כדעת ר' יהודה שאמר: **שוכר כנושא שוכר דמי** (נחשב) דלמא (שמא) תנא זה כו' מאיר סבירא ליה (סבור הוא), שאמר: **שוכר כשומר חנם דמי** (נחשב), ומשום כך הוא נפטר מאחריות גם בטענת גניבה ורגילה. איבעית אימא (אם תדעה אמוך) כמו שהיה מחליף רבה בר אבהו ותני (ושנה) את הדברים בחילוף הדעות: **שוכר כיצד משלם? ר' מאיר אומר: כשומר שוכר, ר' יהודה אומר: כשומר חנם, ונמצא שאף אם ברייתא זו היא כדעת ר' יהודה, אין ממנה סיוע לרב יוסף.** ר' זירא אמר: אפילו אם אין הופכים את השיטות אפשר לפרש את הברייתא שלא כדברי רב יוסף, ולומר: **הנא במאי עסקינן** (כאן במה אנו עוסקים)? **בטועין השוכר טענת לטטים מזויין ומשום כך יכול היה להיפטר בשבועה — ונמצא שהיה זה לטטים שאינו מזויין אלא גנב, ולכן משלם הגנב תשלומי כפל לשוכר.**

**א** שינוי במשנה: **נפלה הבהמה לגינה ונהנית — משלמת (כלומר בעליה משלמים) מה שנהנית.** אמר רב: כאן מדובר **בנחבטה שפלה** על הירקות ועל ידי כך נחבטה פחות, ונהנתה מזה שלא ניווקה, ועל כך משלמים הבעלים. ומעירים: מדברי רב יש לדייק: **אבל אם אכלה באוחה גינה אפילו מה שנהנית אינה משלמת.** לימא רב **לטעמיה** (האם זומר כי רב הולך פה לשעמו. וליטתו) בענין נוקים שנגרמו לבהמה שכאכלה פירות של אדם אחר, שאמר רב כי יכול בעל הפירות לטעון: **היה לה שלא תאכל.** ואף פה, בעל הבהמה יכול לומר: בהמה זו נפלה שלא באשמועי, ואם אכלה — אין זו אשמתו? אמרי (אומרים) בתמיחה: **הכי השתא** (נכן אחת משהו) בין הדברים? אמר (אמור) **שאמר רב התם** (שם) שיכול אדם לטעון "היה לה שלא תאכל" — היכא דאיתוקא (במקום שניזוקה) היא הבהמה בפירות החיורי, דמצוי אמר ליה מריה דפירי נשיכיל זומר לו בעל הפירות לבעל הפרה: **לא משלמנא** [אין אני משלם] על מה שניזקה בהמתך באכילתה, כי היה לה שלא תאכל. אבל לאוקי היא אחריתי דפטירה **לשולמי** מי אמר (כאשר מיקה היה אחרים, שחופטר שלם בטענה זו האם אמר רב?) אין הדבר מתקבל כלל. **אלא** יש לדחות דיוק זה בדברי רב, ולומר כי

**סבריה יכריבי יהודה, דאמר: שוכר כנושא שוכר דמי, ומדקתני: ואמר "הריני משלם ואני נשבע"**, **מקלל דאי בעי פטר ליה נפשיה בשבועה! היכי דמי? כגון דקא טעין טענת לטטים מזויין, וקתני: ואחר כך נמצא הגנב — משלם תשלומי כפל לשוכר, שמע מינה: לטטים מזויין גנב הוא!** — אמרי: מי סברת? קרבי יהודה, דאמר: **שוכר כנושא שוכר דמי? דלמא קרבי מאיר סבירא ליה, דאמר: שוכר כשומר חנם דמי. איבעית אימא, יכדמחליף רבה בר אבהו וקתני: שוכר כיצד משלם? רבי מאיר אומר: כשומר שוכר, רבי יהודה אומר: כשומר חנם. רבי זירא אמר: הקא במאי עסקינן — בטועין טענת לטטים מזויין, ונמצא לטטים שאינו מזויין.** **א** "נפלה לגינה ונהנית — משלמת מה שנהנית". **אמר רב: בנחבטה. — אכל אכלה, אפילו מה שנהנית אינה משלמת.** לימא, רב **לטעמיה, דאמר רב: הנה לא שאלה תאכל?** — אמרי: **הכי השתא? אימור דאמר רב התם היה לה שלא תאכל, היכא דאיתוקא היא, דמצוי אמר ליה מריה דפירי: לא משלמנא.** הנה לא שאלה תאכל, לאוקי היא אחריתי דפטירה **לשולמי, מי אמר? אלא,**

**סבורה** כרבי יהודה דאמר שוכר כנושא שוכר דמי — משום דהכי קיימא לן כסתם מותניתין בפרק בתרא דשבוטות (ט"ז,א) דקתני: נושא שוכר והשוכר משלמים את הגניבה ואת האבידה. ורבי ירמיה נמי אית ליה הכי ב"המפקדי" (בבא מציעא ל"א,ג) גבי פמיים שפניהם בחסותא כו'. וביבמות בריש פרק "אלמנה" (ט"ו,ב) גבי כחן ששבר פרה מישראל, דמטיק דנהי דמחייב בגניבה ובאבידה. וביהושע"א (בבא מציעא ז"א,א) נמי גבי מר בר חיינא אגר ליה כודנייתא לבי חזויא וחיביניהו רבא, ומסיק דנגנבה. **ואי** בעית אימא כדמחליף בו — לא נפקא מינה מדין, אלא לפי דבריו דבעי לאוקומא כרבי יהודה ורבה לחשיב לו. וביהאומנים" (שם פ"ב,א) איכא כהאי גוונא: ואי בעית אימא כדמחליף רבה בר אבהו. והתם יתיישב טמי שאומר כן כדי להעמיד חתם מותניתין כרבי מאיר. ושמה אגב שהביאו שם הביאו כאן. **נפלה** לגינה והויקה משלמת מה שנהנית — והוא שאינה יכולה לירד. דאם כן אפילו נפלה משלמת מה שהויקה, דתחילתה בפשיעה וסופה באונס חוץ. וסיפא דקתני: ירדה — אורחא דמילתא נקט, והוא הדין נפלה כיון שיכולה לירד.

**תוספות**

**קיינים**  
איבעית אימא כדמחליף העירור בתוס' שלעניינו אין כל חשיבות ברבה שהרי בברייתא זו לא נאמר שם אומרה, ויכול שתהא כדעת ר' מאיר או ר' יהודה. אלא שמישבי לפי טענת השואל, שאפילו ליטתו, שהוא סבור שברייתא זו כדעת ר' יהודה — אפשר להעמידה כשיטתו מבלי שתהא מוכחא הוכחה. **ונמצא שהיה לטטים וכו'** יש שהיבנו שהוא טוען טענת ליטטים מזויין, והתברר שיהיה זה ליטטים שאינו מזויין. ויש שאמר שיהיבן לפרש את הדברים גם בטעות, שהשומר סבר כי הליטטים הוא מזויין, שכן היה נראה מתוך התנהגותו. ולבסוף התברר שמה שחשב שהוא נשק בידי הליטטים אל היה נשק כלל (אשל אברהם). **נפלה לגינה ונהנית וכו'** ורבים הקשו: הרי זה מקרה של "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" שנתחלה היתה יכולה לרדת לאותה גינה ברצונה והוא לא שמרה היטב, ומשום כך נפלה באונס. וצריך לירות חייב על כך! ומשום כך פירשו בתוס' (וכן בתור"פ ערו) שאין מדובר שנפלה דורקא במקום שאינה יכולה לרדת בו (ולענין זה גם אמר ירדה שלא ברובה בבוקום זה — היא הדין שווה), ומה שאמרו במקרה דבא במשנה. שחייבה את ירדה — הרי זה בבוקום שיכולה לרדת בו. ואפילו במקרה שנפלה לשם. אבל הראב"ד סבור שגם לחייב אדם בשומרה ע"ד רב כו'. שהרי אינו יכול לחזוק בכל בהמה שמוליך ברישות הרבים שלא תיפול, וממילא אין זה תחילתו בפשיעה. וכן מפורש בירושלמי. **בנחבטה** ומשום מה שנהנית — שלא נתחבא קשה. אלא נפלה על גבי דבר רק. ואומרים כמה מושב אדם לשלם עבור כך. והוא מה שמשלם לבעל הגינה (מאיר). ורבינו ירוחן פירש כי מחשבים כמה תכן צריך היה לקנות על מנת שיימנע הנוק. אבל אכלה אפילו וכו' הרא"ה מסביר כי בדברים אלה והיא אינם מדברי רב עצמו, אלא הם המשך הדברים, שמשמחה הנמרא את דבריו. ואילו רש"י סבור שזו היא

המזיחה על רב: וכי אפשר לומר דבר זה לפי שיטת רב? היה לה שלא תאכל. והראיה שואל: הרי אפילו כהשערה בלבד תמוה הדבר, שאם אנו משתמישים לצורך זה בנימוק של יהיה לה שלא תאכל. אם כן היכן נמצא שחייב לשלם על נוקי שן? ויתרון שעל נוקי שן הוא משלם אם פשע בשמירתה, אבל כאן מדובר שהנפילה אירעה באונס, ועל כך אין מחייבים אותו בנוקין שן.

**אורה ההלכה**  
**לטטים מזויין** ליטטים מזויין שלקח חפץ בגניבה — אינו נחשב כגנול אלא כגנב, וכדברי רב יוסף. וראה בראב"ד ובמגילת עו. (רמב"ם ספר ניוקין הלכות גניבה פ"א ה"ג. שו"ע שם שם א"ג.)  
**שומר אבידה**. מי שמצא אבידה ואחר כך גנבה או אבדה ממנו — צריך לשלם, כי דינו כשומר שוכר. וכדברי רב יוסף, והיא דעת הר"ף והרמב"ם הסבורים שיש לפסוק בנושא זה כרב יוסף, משום ששויית הנמרא בשעתו. אבל הרמ"א כתב כי יש אומרים (תוס' ורא"ש) שיש לפסוק גם כאן בפי הכלל שהלכה כרבה נגד רב יוסף, ולכן קרין שומר אבידה כיון שומר חונם. ולהלכה יש להטות בזה כפסק, ולכן אין מוציאים מיד שומר האבידה במקרה של גניבה ואבידה, אבל אם תפס הבעלים — אין מציאים מידו. (רמב"ם שם הלכות גיולה ואבידה פ"ג ה"י. שו"ע שם רס"ז, טו.)  
**נפלה לגינה** בהמה שנפלה לגינה, ונתחה על גבי פירות וירקות ובכך נוצלה מנוק, שלא נורסיק אבידה (וראה בש"ך), או שאכלה מהם — בעליה משלמים מה שנהנית. (ולא כל מה שהויקה). כמסקנת הגמרא. (רמב"ם ספר ניוקין הלכות נוקי ממון פ"א ה"א. שו"ע ח"מ"ב שצ"ד, א.)

**מסורת הש"ס**  
א. נדרים לגא. ב.יב גא.

**גרסות**  
אכלה דמשלמת יש בבתי:  
היכא דאכלה דמשלמת.  
אימא מבריה יש בבתי:  
אימא הוי כמבריה.  
ואימא הכי נמי. מבריה יש  
בבתי: ואימא הכי נמי.  
אמרי מבריה.

בלשון לא מבעיא קאמר (לא נצרכה אמר) וכך יש להבין דבריו: לא מבעיא (נצרכה) לומר שאם הבהמה נפלה לגינה ואכלה מפירות אותה גינה — שמשלמת מה שנהנית, אבל אם נחבטה באותם פירות, ומשום כך לא נזווקה — אימא (אמר) שעל כי נמצא בעל הגינה הריהו כמי שמבריה ארי מנכסי חבירו הוא שאף שחבירו נהנה ממנו אינו חייב לשלם לו על כך, וולכן מה שנהנית נמי וגם כן לא משלם. על כן קא משמע לן (משמיע לנן) שבכל זאת משלם מה שנהנית. ושואלים: ואימא הכי נמי (ואמר כך גם כן) שיהא זה הדין, ולא יצטרך בעל הבהמה לשלם כלל עבור הנאה זו! ומשיבים: מבריה ארי מנכסי חבירו שאינו זכאי לתשלום — מדעתו הוא עושה כן, האי (זהו) בעל הגינה — בכך. אי נמי (או גם כן) אפשר לומר: מבריה ארי מנכסי חבירו — לית ליה פסידא (אין לו הפסד) בכך, האי (זהו) בעל הגינה — אית ליה פסידא (יש לו הפסד).

לא מבעיא אכלה דמשלמת — מיהא מה שנהנית, אף על גב דלא פסע כממירטה, דהא נהנית. אבל נחבטה — דלפילו בהיהו הויקף אלוסה הוילי. אימא — הילי נעל השדה מנכסי ארי מנכסי חבירו הוילי, השלם את כסמם חבירו שלל נחבטה בקרקע, ומזהו הוא דעבד. ומיזי לא לטקול, קא חשמע לן.

**תוספות**

אי נמי מבריה ארי מנכסי חבירו לית ליה פסידא — ואם תאמר: והרי מרע חובו, דחשיבין ליה מבריה ארי בריש "אין בין המודר" (נדרים לגא), אף על גב דאית ליה פסידא; ויש לומר דהכי פירושו: מבריה ארי מנכסי חבירו — מדעתו, וכיון דמדעתו, אפילו אית ליה פסידא כמו מרע חובו, חשיב מבריה ארי. האי שלא מדעתו. אי נמי: מבריה ארי מנכסי חבירו, אפילו כשאינו מדעתו, אלא חבירו מרצונו לחבריה ארי מעדרו — לית ליה פסידא למבריה. האי — אית ליה פסידא. וכיון דאיכא תרתין, שלא מדעתו ואית ליה פסידא — לא חשיב מבריה ארי. אבל מדעתו אפילו אית ליה פסידא, או שלא מדעתו ולית ליה פסידא — חשיב מבריה ארי, ואין

נותן לו אפילו שכרו. ואם תאמר: דבסוף "השוכר (את) הפועלים" (בבא מציעא צגב), אמר דשומר חנם שהיה לו לקדם ברועים ומקלות ולא קדם — ונפרש: שומר חנם — בחנם, ושומר שכר — בשכר. ומסיק דחזור ונטול מבעל הבית. ומשמע דשומר חנם לא מחייב לקדם בשכר, אבל כל שכן אם קדם בשכר — דשפיר עבד, ונותנים לו מה שהוציא. ומסתברא דהוא הדין איניש דעלמא שאינו שומר, וגם שכר עצמו נטול. ואין סברא לחלק בין רועה עצמו, שמוטל עליו להחזיק ולשמוך, לאיניש דעלמא. ועוד אמרין ב"יהנוול בתרא" (בבא קמא קטו, ב), שישן נהר חמורו וחמורו חבירו, והניח שלו והציל על חבירו — אין לו אלא שכרו. ושכרו מיהא שקיל, ולא אמרין מבריה ארי בעלמא הוא. וכן משיב אבידה, שנותנין לו שכר כפועל בטל (בבא מציעא לא, ב), לא אמר דלחיו כמבריה ארי בעלמא ולא יטול כלום. ואין לומר דבכל הנהו, אף על גב דמן הדין היה פטור, מכל מקום תקנת חכמים הוא שישלם לו כדי שישב אבדתו של חבירו, אבל מרע חובו — אין לנו לעשות תקנה על ידי זה. דהא פטור משמע דאי הוא מדעתו הוה חשיב מבריה ארי ולא היה נוטל כלום, אף על פי שהוא מציל חבירו מן ההפסד לא עשו תקנה. ונראה לרבינו יצחק: דמבריה ארי שאינו נטול שכר — היינו כשאין הדבר ברור שיבא לידי הפסד, כגון שהארי רחוק ואין יודע אם יבא כאן הארי אם לאו, ואין מצילו אלא מדאגה ומן הפחד שדואג שמה יבא. אבל אם הדבר ברור שיבא לידי הפסד ולידי דריסת הארי, או מציל מפי הארי עצמו — אז ודאי נטול חמורו חבירו. והך דשמעתין מיייר שהצילו ירקות מצער בעלמא, שאין בעל הבהמה רוצה שתחבט בארץ ותצטער, אף על פי שלא היו דמיה נפחתין בכך, ולכן היה נחשב מבריה ארי אי הוה מדעתו. ופרעו מצילו מהפסד, דמה שהיה הלה זקוק לפרעו — אין זה הפסד, שחבירו נתחייב לו, ואינו מצילו אלא מצער בעלמא, וחשיב מבריה ארי. אי נמי: כדמפרש טעמא בירושלמי דתבנות (פרק ג) ובנדרים (פרק ד): מפיסא הוינא ליה ומחיל ליה, ואפילו במשכון מפיסא הוינא ליה ויהיב לי משכונ. ואפילו בבעל חוב דוחק עצמו מסיק לה בירושלמי. ונראה דהטעם שמוס שכול לומר לו: הייתי מוצא הרבה בני אדם שהיו פורעין עבדתי, כי דרך אהובים שמרחמים על אהוביהם להציל מן הצער הזה, דהיינו מעין אותו טעם. והא דקרי ב"יחזקת הביתים" (בבא בתרא גא, ג) מבריה ארי נתן צרור והועיל נטל צרור והועיל, דסבר מינה מיהא והוציא מינה מיהא, אף על פי שמצילת מהפסד, שהיה בה שוטפה — לא נקט לשון מבריה ארי לענין שיפטר חבירו משכר הברחתו, אלא כלומר דאין זה חוקה, דאין זה תיקון כמו רפק בה פורתא או נעל ונדר ופך, אלא מגין עליה פורתא שלא תבא לידי קלקול. ורבינו גרשון פסק בתשובה אחת על אגס גוי שאנס ביתו של ישראל, ובא ישראל אחר ולקחו ממנו — שלא יחזיר לבעלים בחנם. אבל רש"י פירש ב"הנהניקין" (גיטין נח, ב) בגי גוי הבא מחמת חוב ומחמת אפירות אין בו משום סיקריקון, שאם החזיק גוי בקרקע של ישראל מחמת חוב שהיה לו עליו או מחמת אפירות בגול בעלמא ואינו מסור בידו להרגו — אין בו דין סיקריקון, אפילו אם שהתה שנים עשר חדש, לתת רביע לבעלים כתיקון חכמים, אלא מחזיר לו הקרקע בחנם. דכיון דאין כאן סיקריקון — לא גמר ומקני מידי. ואף על גב דשהתה שנים עשר חדש — לא בא לו שעה לכופו, הלכך אין מכירת הגוי מכירה כלל. ורבינו יצחק אמר: דלא מבעיא במקום שאם לא קטאו ישראל לא היה חוזר לבעלים לעולם, שהיה מוכרו או נותנו לגוי אחר והיה אבוד מן הבעלים למרי — דלא חשיב מבריה ארי, כיון שמצילו מן ההפסד. ואפילו קטאו בשויו — מצילו מהפסד הוא, כמו מקדים ברועים ובמקלות בשכר, דאמרין שנותן שכר עד כדי דמיהם. ונפקא מינה לכושא דחיותא, או לטרחא ויתרתא. אלא אפילו יודע ודאי שאם לא מהדר זה לקנות היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצו, דחשתא אין מצילו מן ההפסד — אף על פי כן אין לדמותו כלל למבריה ארי. דכיון שיצא הבית מחזקת ישראל ובא ליד הגוי, וזה מוציא מיד הגוי ומחזירו ליד ישראל — לא דמי למבריה ארי, ונטול מה שהתנהו. ואותם היהודים הבורחים מערים והשר מחזיק קרקעותיהם שאין בהן טסקאות. ואפילו יש בהן טסקא, אם הניח הקרקעות ביד אחרים לפרעו מתן טסקא, אומר רבינו יצחק: שאם בא ישראל וקטאו מיד השר — מחזירים לבעלים, ונטול מה שהתנהו, דאין זה דינא דמלכותא אלא גזילה. כי ראינו מבדיה סביבותיני שמשפט היהודים לעמוד כמו פרשים בכל מקום שירצו, ובדין מלכותא היו תופסין שלא יחזיק המושל בנחלת היהודים כשיצאו מעירו, וכן היו נוהגין בכל ארץ בורונויאי. ואם יש שר שבא לשנות את הדין ולעשות דין לעצמו — אין זה דינא דמלכותא, שהרי זה הדין אין הגון כלל, ודימאי למוכס שאין לו קצבה (בבא קמא קיג, א). והיכא שמשביח נכסי חבירו אין דומה כלל למבריה ארי, כגון יורד לנזק שדה חבירו ונטעו שלא ברשות, ומקפץ את חבירו משלש רוחותיה, וכגון ההוא ד"היאומנין" (בבא מציעא ע, א): השוכר את הפועל לעשות בשלו, והראוה בשל חבירו — דנטול מבעל הבית מה שהתנהו.

**עיונים**

**מבריה ארי וכו'** והמבריה ארי מנכסי חבירו עושה מצוה (של גמילות חסד, או משום השבת אבידה) ואינו נטול שכר על טירחתי (רש"י). ור"ש שקופ כתב כי לפי דברי רש"י מובן מפני מה צריך שיהא הדבר מדעתו דווקא. כי אם היה זה מדעתו — הרי יש לו בכך הנאה. שקיים מצוה. אבל אם אירע הדבר שלא מדעתו — אין כן צד מצוה. אלא שנהנה חבירו ממנו. וצריך לשלם עבור מה שנהנה. ובתוס' האריכו לדין בהלכה זו של 'מבריה ארי' ובמקרים השונים שבהם נראה שאין אומרים בכל מקום שמי שעשה טובה לחבירו אנו מקבל כל שכר. ובעיקר של דבר כתב המאירי שאין המקרים דומים. ובכל אחד מהם יש שקולים בפני עצמו. ובעיקר כתבו התוס' שלמסקנת הגמרא כאן, כדי שישכח ב'מבריה ארי', שלא יהא זהו צורך לשלם לו, צריך שיהיו שני עני החדדים — הן שעושה זאת מדעתו, והן שאינו מפסיד משלו. ועוד אמרו שימבריה ארי' הוא

כאשר מונע הפסד שאינו ודאי, אבל כאשר עושה מעשה כדי להציל חבירו מהפסד ודאי, גם במקרה שאין מקבל מלוא השכר (או תשלום מלוא ההפסד) מכל מקום מופצים אותו.  
**אורה ההלכה**  
**מבריה ארי** מי שפרע חוב של חבירו שלא מדעתו — אין החייב צריך לשלם למי שעשה לו טובה זו. ובתב הרמ"א שיש אומרים שאין הדין כך בבעל חוב גברי שאינו פטור בבעל חוב ישראל אלא משום שכול לענין שיתלו היה לרשות את בעל חובו. סמ"ט. וראה בש"ך. (רמב"ם ספר משפטים הלכות מלוה ולוהו פ"ב ה"ו. שיעי חרמי קב"ה. א. וראה שיעי י"ד ר"ב, יב ועוד).

שהחלקה במימי רגליה — מרשות הרבים לגינה, לאונסא ללא סלקא ארעאיה הוא. לא שנו — דמה עשהיית הוא דמשלמת, ולא מה שהויקה. אלא — שאכלה מיד נזומה ערוגה שנפלה שם. דמיון דלנוטה היא נפילה — אונסא היא נמי נפילה, דכיון דחזיא לנזומה מוסה לא מוקמה אנפסה.

**אבל** — הלכה מערוגה לערוגה ואלכה — משלמת מה שהויקה. לא תמצא עד שתצא לדעת — שרעו העלים שילמם ותחזור לדעת — שא לא נעל נפיה כלאו. אלא כיון שיצאת לדעת — שרעו נפילתה. אף על גב שהזרה שלא לדעת — דשהתא לא קני לה נשמייה פחותה, דאמר ליה: כיון דילפא כו'. תחלתו בפשיעה — נלאו ליה היה לו לשומרה שא סכנס ומאכל. וסופו באונס — לא היה יודע שפלה.

**תוספות**

ואין להקשות: בפסוק נהר חמור חברי למה אין לו אלא שכר, למה אין לו כל הפסדו? דכיון דבעל חמור עומד עם — מה לנו לעשות לו תקנה שלא מדעתו, אם ירצה — יתנה (עם) המזול לשלם חמורו. ועוד: דעל כרחך מיירי ביכול להציל על ידי החזק, דאם לא כן — לימא ליה: מהפקר קזכינא, כדאמרינן התם על הבית של דבש וממל מקום, שכרו נתון לו, דמסתמא ניחא ליה שכל מי שיציל יטול שכר כל זמן שלא ימחה בידו, כיון שאין יכול להציל אלא על ידי החזק.

לא שנו אלא באותה ערוגה — דכיון שתחלת נפילתה באותה ערוגה באונס, אינו חייב להעלותה מאותה ערוגה. אבל מערוגה לערוגה הוי כשדה אחר.

ועוד בכירור דין המשנה בכהמה שנפלה לגינה, שאינה משלמת מה שהויקה, שואלים: היכי נפלי? באירו דרך נפילה הדין כן? רב כהנא אמר: שהחלקה במימי רגליה, רבא אמר: שהתפתה חברתה בהמה אחרת של אותם בעלים, והפילתה לשם. ומסבירים: מאן דאמר [מי שאומר] שמדובר כאן שהתפתה חברתה פטור מלשלם מה שהויקה — כל שכן שכן הוא הדין במקרה שהחלקה במימי רגליה שהוא אונס גדול יותר. ומאן דאמר [ומי שאומר] שמדובר כאן שהחלקה במימי רגליה, סבור: אבל דהתפתה חברתה — פשעה ואין זה אונס, ומשלמת מה שהויקה, דאמר ליה [שאומו] לן בעל הגינה לבעל הבהמות: איבעי לך עבורי חרא חרא [חיה לך להעביר את בהמותיך אחת אחת] שלא תדחוף בהמה אחת את חברתה.

**אמר רב כהנא: לא שנו** שמשלמת רק מה שנהנית אלא כשנאלה באותה ערוגה עצמה שנפלה לתוכה, אבל הלכה מערוגה זו לערוגה אחרת ואכלה משם — משלמת כל מה שהויקה. ור' יוחנן אמר: אפילו מערוגה לערוגה, ואפילו שהיתה בגינה זו כל היום כולו ואכלה שם — משלמת רק מה שנהנית ולא מה שהויקה, עד שתצא מן הגינה ותחזור לדעת [כבידעת הבעלים], ובכירור דברי ר' יוחנן אמר רב פפא: לא תימא [תאמר] עד שתצא לדעת ותחזור לדעת, אלא כיון שיצתה [שצאה] מן הגינה לדעת הבעלים, אף על פי שהזרה שלא לדעת שלא ידעו שהזרה לשם, בכל זאת חייב לשלם כל מה שהויקה. מאי טעמא [מה טעם] הדבר? דאמר לו [שאומו] לן בעל הפירות לבעל הבהמה: כיון דילפא [שלמדתי] שיש פה גינה שבה

אפשר לאכול, כל אימת דמשתמטא — להתם והטא [כל פעם שהיא משתמטת ממקומה — לשם היא רצה]. שנינו במשנה: ירדה הבהמה כדרכה לגינה והזיקה שם — משלמת כל מה שהזיקה. בעי [שאל] ר' ירמיה שאלה זו: ירדה הבהמה כדרכה, והזיקה את פירות הגינה במי לידה, שילדה שם ולד, ונגרם נזק לפירות על ידי מי הלידה, מהו? האם צריך בעל הבהמה לשלם גם עבור נזק זה? ומעיינים: אליבא דמאן דאמר [לשיתנו של מי שאומר] כל שתחלתו בפשיעה [ברשלנות] וסופו באונס — חייב על הכל, לא תיבעי [ותישאל] לך שאלה זו, שוודאי חייב. שאף כאן הרי זה נזק שתחלתו בפשיעה, שבהמתו נכנסה להצר הכירו, וסופו באונס. כי תיבעי [כאשר תישאל] לך שאלה זו, הרי זה אליבא דמאן דאמר [לשיתנו של מי שאומר] שאם תחלתו בפשיעה וסופו באונס — פטור. מאי [מה] הדין כאן? וצדדי השאלה: מי אמרינן [האם אנו אומרים] כיון שתחלתו היתה בפשיעה וסופו באונס — פטור, או דלמא [שמא] הכא [כאן] כולה בפשיעה הוא, שכיון דקא חזי דקריבה לה למילד, איבעי ליה לנטררה

אפשר לאכול, כל אימת דמשתמטא — להתם והטא [כל פעם שהיא משתמטת ממקומה — לשם היא רצה]. שנינו במשנה: ירדה הבהמה כדרכה לגינה והזיקה שם — משלמת כל מה שהזיקה. בעי [שאל] ר' ירמיה שאלה זו: ירדה הבהמה כדרכה, והזיקה את פירות הגינה במי לידה, שילדה שם ולד, ונגרם נזק לפירות על ידי מי הלידה, מהו? האם צריך בעל הבהמה לשלם גם עבור נזק זה? ומעיינים: אליבא דמאן דאמר [לשיתנו של מי שאומר] כל שתחלתו בפשיעה [ברשלנות] וסופו באונס — חייב על הכל, לא תיבעי [ותישאל] לך שאלה זו, שוודאי חייב. שאף כאן הרי זה נזק שתחלתו בפשיעה, שבהמתו נכנסה להצר הכירו, וסופו באונס. כי תיבעי [כאשר תישאל] לך שאלה זו, הרי זה אליבא דמאן דאמר [לשיתנו של מי שאומר] שאם תחלתו בפשיעה וסופו באונס — פטור. מאי [מה] הדין כאן? וצדדי השאלה: מי אמרינן [האם אנו אומרים] כיון שתחלתו היתה בפשיעה וסופו באונס — פטור, או דלמא [שמא] הכא [כאן] כולה בפשיעה הוא, שכיון דקא חזי דקריבה לה למילד, איבעי ליה לנטררה

**מסורת הש"ס**  
 ג. בי"ט צ"ב.  
 ג. ראה ירושלמי בויק פ"ו ח"ב.  
 ד. בי"ט כא"ב, (וי"ט סומנו מקבילות).

**גרסות**  
 פשעה ומשלמת בתי"י ועוד: פשיעה היא ומשלמת.  
 שתצא ותחזור לדעת בתי"י ועוד: שתצא ותחזור.

**הקולם**  
**מי לידה**  
 בכל היונים הנוהגים נמצא העובר בתוך מעיו שקית דקה המלאה בנוזל מיוחד המגן על הוויל. סמוך ללידה נקפץ שק זה ותנוול (ימי לידה) יוצא החוצה. אף שכמותו של נוזל זה אינה גדולה ביותר, הרי הוא יכול לנרס לנוק מסויים לצמחים שמי הלידה נשפכים עליהם.

**אורה ההלכה**

היובי נפל בהמה שנפלה לגינה מתוך אונס, כגון שהחליקה על אבן או מי רגלים — אין בעליה משלם מה שהויקה. אבל אם כשהעביר בהמותיו רחפה אתה את חברתה ונפלה לגינה והזיקה — משלם מה שהויקה, שפשיעה היא. וכדברי רב כהנא (רי"ף ורמב"ם). וכתב הרמ"א שיש אומרים (תוס', רא"ש, רמ"ה ועוד) שהלכה כרבא, שאף זה הוא בגדר נפילה באונס, וחייב לשלם רק מה שנהנית. (רמב"ם ספר נזיקין הלכות נזק ממון פ"ג ה"יא. שו"ע שם ש"ע, א.) אפילו מערוגה לערוגה בהמה שנפלה לגינה באונס, אפילו הלכה מערוגה לערוגה כל היום ואכלה שם — אינו משלם אלא מה שנהנית. כ"י יוחנן. (רמב"ם שם, שו"ע שם.) כיון שיצתה לדעת נפלה הבהמה לגינה ואחר כך יצאה משם והזיק ידע, הרי אם חזרה לאותה גינה אף שלא מרעת הבעלים — משלם מה שהויקה. וכתב הרמ"א אבל אם שמרה שמירה מעלה ויצאה והזיקה — פטור. (רמב"ם שם ה"ב. שו"ע שם סע"ב.) הזיקה כמו לידה ירדה הבהמה לגינה מצמצמה ולא נפלה, אפילו הזיקה אחר כך באונס, כגון שינפה מירות בני לידה — משלם מה שהויקה, לפי שהוא דבר שתחלתו בפשיעה אף שסופו באונס. (רמב"ם שם ה"א. שו"ע שם סע"א.)

**קייונים**  
 מערוגה לערוגה שערונה אחרת היא כשדה אחר, והרי זה בכלל מה שחייבה תורה בנזיקין שן רגל (תוס'). והרי"ה כתב שאף באותה ערוגה יש מקום לומר שאם היתה הערוגה גרולה — יהיה חייב לשלם על מה שאינו סמוך לבהמה בשעת נפילתה. ולדעת ר' יוחנן יש שכתבו שכיון שהיתה נפילה לשם באונס, הרי פטרה התורה את בעל הבהמה מנזלו התשלום, וכל עוד לא יצאה הרי זה נחשב עדיין באותו נדר עצמו. ולכן גם אם ידעו הבעלים בהמה (שהרי אם לא ידעו אנוסים הם) — אינם חייבים בתשלום מלא (וראה ברש"י א). ובידושלמי אמרו בלשון שונה קצת, שאף המחמיר אינו מחמיר אלא ביוצאת מאותו שדה, ואילו לדעת ר' יוחנן אף אם יצאה הבהמה לרשות הריבם, אם חזרה לאותו שדה אינו חייב להוציא משם. שחזרה שלא לדעת רשי"י וכן הרי"ה מומכרים כי "חזרה שלא לדעת" נמשט: אפילו הכניס בעל הבהמה אותה למקום שגור, מכל מקום, כיון שבהמה יודעת שיש גינה בו היא עושה כל החבלה כדי לחזור לשם. ולכן צרכה היא שמירה מיוחדת, וכל עוד לא שמרה כך — הירדו חייב על נזקה. וראשונים אחרים תמוז על הסבר זה, שלפיו יש לחלק בנזק שן בין ענף ראשונה לענף שני וראשונה לראשונה (וכדודושי). שנותן "שחורה שלא לדעת" היא שהעביר בהמה זו שוב באותו מקום החליקה, או שלא נעל בפניה כראוי והלכה ונפלה באותו מקום, שדבר זה בכלל פשיעה הוא.

**מסורת הש"ס**  
 א. (בשנינו) ביק נט.ב.  
 ילקיש תורה שמו.  
 ג. ביק כ.ב. כה.ב.  
 ג. (הביטול) שם כוב. (שם)  
 סנטה מקבילתו.  
 ד. ירושלמי ביק פ"ו ה"ב  
 (בשניינו).

**גרוסת**

**לאסטמורי גונה** בכמה כתיב מלא אלה חסרות.  
**שמוני על גב שדה אחר** יש בכתיב ועוד: מלמד ששמוני על גב שדה אחר. **אי נמי שדה אחר** יש בכתיב: **אי נמי ובער בשדה** על אחר.

**לשון**

**תרקב** תרקב הוא כלי מידה של חצי סאה. את משטעו דרשו ראשונים כמו "תרו קובי" — שני קבים ועוד קב, שהם בחד שלוש. ונראה שמקור המלה ביוונית ἄρτακος (טרקוסק) — שלושה קבים.

**ולאסטמורי גונה** [וליהשמו בה] ואם לא עשה זאת — הרי זו אחריותו? לשאלה זו לא נמצאה תשובה, ונשארה בחינה (ותמורה) השאלה במקומה. **במשנה מסבירים: כיצד משלמת מה שהזיקה?** שמוין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. כלומר, מחשבים את הנוק שנגרם לשדה כולה, ולא לרקע המסוימת שהחזקה לעצמה.

**ולאסטמורי בגנה? תיקון.**

**א "כיצד משלמת מה שהזיקה" וכו'.** **קמא הני מילי?** **אמר רב מתנה:** **בשדה אחר,** מלמד ששדה אחר (שמות כב, ד.) מלמד ששדה אחר, כלומר, ביחס לשדה הזיק כולה, דהיינו שטה נוסף גדול יותר, מאשר אותו חלק השדה שניזוק. ותוהים: **האי (כתוב זה) "ובער בשדה אחר" מבני ליה (צריך ליה) ללמוד ממנו הלכה אחרת,** שאין הייבים הבעלים אלא רק אם היתה זו שדה של איש אחר, לאפוקי (להוציא) **רשות הרבים,** שאם אכלה בהמו שם אין בעליה חייב! ומשיבים: **אם כן שרק לזה בלבד היתה הכוונה, לכתוב רהמנא (שכתוב התורה) "ובער בשדה הבורי," אי נמי (או גם כן) שתכתוב "ובער שדה אחר," מאי (מה) פירוש "בשדה אחר" — ללמד ששמוין על גב שדה אחר.** ושואלים: **אם כן ואימא כוליה להכי הוא דאמא (ואמור שמקרא זה כולו ככה הוא שבא) ללמדנו דבר זה,** ואם כן ליתנו זה של לאפוקי (להוציא) נזקי שן ברשות הרבים שפטור מנזל (מניין לנז)? ומשיבים: **אם כן,** שאין הכתוב עוסק במקום נזק אלא רק בדרך התשלומים **לכתביה רהמנא** (שכתוב התורה) דבר זה רק לגבי תשלומין, ובדרך זו: **"מיטב שדהו ומיטב שדהו יתשלם בשדה אחר,"** למה לי (משום מה) **דכתביה רהמנא גבי (כתבתו התורה אצל) "ובער" שמע מינה תרתי** (למד מכאן שני לומדים): הן לגבי מקום הנוק, והן לגבי דרך הערכת הנוק.

**ב ושואלים: היכי שיימינן (כיצד או מעריכים) את שווי החלקה שניזוקה לצורך תשלום הנוק? אמר ר' יוסי בר חנינא:** מעריכים כמה שווה בית סאה בתוך ששים סאין ולפי זה קובעים את הנוק. **ר' ינאי אמר:** מעריכים כל תרקב (חצי סאה) בתוך ששים תרקיבים (שהם שלשים סאה), הזיקה אחר: מעריכים כמה שווה כל קלח בתוך ששים קלחים, כלומר כל שטח שניזוק, מחשבים את הפחת ביחס לשטח גדול פי ששים ממנו. **מיתיבי (מקשים על כך) כמה ששינוי: אכלה בהמה קב או קביים (שני קבים), אין אומרם תשלם דמיהון כפי הכמות שהזיקה, אלא רואין אותה כאילו**

שמוין אותה — מפרש בגמרא היכי שיימינן. ומפרש רבי יוסי בר חנינא: סאה בששים סאין, בין אכלה פחות בין אכלה יותר — לעולם שמוין סאה בששים, ומשלם לפי החשבון. חזיקה אומר: קלח בששים קלחים, כלומר: לעולם מה שאכלה בששים שיעורין כמותו. רבי ינאי אומר: תרקב בששים תרקיבין, ובין אכלה פחות או יותר — משלם לפי חשבון. ולרבי ינאי משיבין יותר מדיק מלרבי יוסי בר חנינא, דקרחת תרקיב אינה ניכרת בשלשים סאין כמו קרחת סאה בששים סאין, כדאמר רב פפא דאין שמוין כור בששים כורים מפני שפוגם מדיק. ואף על גב דקתני במתניתין בית סאה באותה שדה, לרבי ינאי לא לשיעורא נקטינן, שאין משערין בו כלל, אלא בתרקיב משערין. ונראה לרבינו יצחק דכי משערין, למר בתרקיב ולמר בסאה — דלא בבית סאה זרע קאמר, דהוי ממיש על חמשים. דאין דומה שדברה משנתנו בזה, דבתנמה אתה איירי, ומתי אכלה כל זה? אלא בסאה פירות קאמר דמשערין, דקתני: **אם סאה סאה.** ובאר לתמוה על לשון "בית סאה" דקתני במתניתין, דכיון שהפירות מחוברין לרקע — שייך שפיר לקרות לסאה פירות הנאכל "בית סאה". והא דמירי קאמר, אבריייתא: **האי ולא בית כור ולא כור מבעי ליה** — היינו משום דברשא קתני "קב" ובסיפא "בית כור". ומיהו, אי הוה מפרשינן דבבית סאה זרע קאמר, כגון ממיש על חמשים — הוי ניחא טפי. אף על גב דבגמרא נקט לכולהו בלא "בית", כדקאמר: סאה תרקיב קב וכו' — אין להקפיד, דלפעמים קרי נמי לבית כור זרע "כור" חסם, כדאשכחן בפרק "המקבלי" (בבא מציעא קה,ב.) ונתן ארבעה קבין לכור, ומסיק דארבעה קבין לכור זרע קאמר.

**עיונים**

**סאה בששים סאין** כבר כתב הרשב"א שנאמרו פירושים הרבה לדברים אלה ואין אחד מהם מנוכח לגמרי. ומכל מקום לדעת כולם אין הבונה כאן לסאה של פירות. אלא כדברי המשנה — לבית סאה, שהתבואה, כדברי המשנה, גישומת אגב הקרקע. רשי מסביר שלדעת ר' יוסי בר חנינא, תחילה אומרים את ערכו היחסי של בית סאה במחזור שדה בן ששים בתי סאה, ורק אחר כך ששים את הערוגה שניזוקה בתוך בית סאה. כמה פחת בית סאה בגלל נזק זה, כמפורש במשנה. ובכך תהו ראשונים על פירוש זה. שדה לא נמצא במשנה או במקום אחר שעושים שתי הערכות כאלה בין אחר זו (ראו בתוס' ובר"ד). והראב"ד מסביר בפירוש אחר (שהרשב"א רואה אותו כפירוש הטוב ביותר). וסבור שכן היא גם שיטת הרי"ח) שאם הזיקה הבהמה בית סאה — שמוין אותה בשדה של ששים סאין, ואם הזיקה פחות — מעריכים את הנוק כפי שהוא. אגב הקרקע שלו כלומר: כמה היתה שווה הקרקע אילו היו עליה הפירות וכמה היא שווה בעשיו. ובפירוש שני (שהוא עצמו מודיען אותו) מסביר הראב"ד כדברי התוס', כי לדעת ר' יוסי בר חנינא מעריכים את הנוק כנוק של בית סאה אחר בתוך ששים, אלא שאם הזיקה הבהמה פחות מסאה — עושים את חשבון הנוק על ערך הנוק לסאה. ולפי שיטת אלה הסבירו בתוס' מה שאמרה המשנה "שמוין בית סאה באותה שדה" אינו ענין לדרך הערכת הנוק לפי חשבון, כפי שפירש רשי, אלא שאת הנוק מעריכים לפי השדה כמה הוא שווה עם פירות ובלי פירות. ולא מעריכים את הפירות לעצמם. ויש לפרש גם שמעריכים לפי אותו שדה, שעמשים שפירותיו משובחים ומחזיר גדול יותר, או לחיפך.

**ולאסטמורי גונה** — להשמר ולהזהר בה. היכי שיימינן — לית סאה דמתימין. סאה בששים סאין — האל בית סאה דקתני במתניתין דנשכיל ערוגה אחת שמוין בית סאה — לאו בית סאה כאלפי נפשו שיימינן, דמחשבוין ליה למויק, לפי שזית סאה נמכרת בזיקר, לפי שמועט הוא ואלו מניו לימכר, ועני שאין ידו משגת לדמי קרקע גדולה קונה אותו ביומר דמיו, וקרחת ערוגה של קב או קביים חשיב לו לפי דמיו. אלא שמוין ששים סאים כמה שוין, ורואין כמה דמים מגיעין לבית סאה, וחוזין ושמוין כמה נפתחו דמיו בשכיל קרחת ערוגה זו. וחס תלמר: למה אוזכר בית סאה? ששים סאין הם ששים מתחלה הערוגה בששים סאין כמה היו יפין וכמה הן יפין — לא היה משלם כלום, שאין קרחת ערוגה קטנה ניכרת בששים סאין, אלא בזית סאה ויכרת. תרקיב בששים תרקיבין — ששים סאין שמוין, ולא ששים. וחס תלמר: למה ליה לניוק, שאין קוין מניין לששים סאין, לפי שמחזוין הן לאחד בינוי ומועטין הן לגשופע ננמסי. קלח בששים קלחים — מה שאלנה בששים שיעורין ממוט. משלם דמיהון — כמו שנמכרין קב או קביים בשוק.

**תוספות**

(שייך לעיל במשנה) שמוין בית סאה באותה שדה — פירש בקונטרס (בריש פירקין): שאם אכלה ערוגה אחת — שמוין אותה אגב בית סאה, כמה היתה יפה קודם שאכלה ממנה, וכמה היא יפה עכשיו. וקשה לרבינו יצחק: **דאי אבית סאה קאי** — הוה ליה למימר: כמה היה יפה וכמה הוא יפה, בשלון זכר. ועוד: דקבעי בגמרא היכי שיימינן — הלא פירשה יפה משנתנו, ששמוין ערוגה בבית סאה! ומה שפירש הקונטרס בגמרא: היכי שיימינן — דבית סאה באכפי נפשה לא שיימינן, דמחשבוין ליה למויק, דקרחת ערוגה של קב או קביים חשובה לפי דמיו. אלא שמוין ששים סאין, ורואין כמה דמים מגיעים לבית סאה וחוזין ושמוין כמה נפתחה בשביל הערוגה. וקשה: דהיכך מצוינו שתי שמונות הללו? דבגמרא לא כתיב אלא "בשדה אחר" ששמוין מה שזיק אגב שדה אחרת, וכן המשנה לא משתמע כלל. ועוד: דלמאן דאמר בגמרא קלח בששים קלחים, כלומר בששים שיעורים כמותו, אמאי נקט במתניתין בית סאה? ועוד קשה: דפריך בגמרא אכולהו אמוראי מיהא דתניא: אכלה קב או קביים רואין אותה כאלו היא ערוגה קטנה ומשערין אותה, מאי לאו בפני עצמה. תקשי ליה ממתניתין דקתני משערין אותה בבית סאה! ונראה לפרש: ד"שמוין בית סאה" דקתני, היינו: בית סאה הנאכל שמוין באותה שדה, דקתני סיפא במילתא דרבי שמעון: **אם סאה — סאה, אם סאתים — סאתים.** ולפי שלא פירשה משנתנו בכמה שמוין אותה, אלא שבאותה שדה שמוין אותה פחות בין אכלה יותר — לעולם שמוין סאה בששים, ומשלם לפי החשבון. חזיקה אומר: קלח בששים קלחים, כלומר: לעולם מה שאכלה בששים שיעורין כמותו. רבי ינאי אומר: תרקיב בששים תרקיבין, ובין אכלה פחות או יותר — משלם לפי חשבון. ולרבי ינאי משיבין יותר מדיק מלרבי יוסי בר חנינא, דקרחת תרקיב אינה ניכרת בשלשים סאין כמו קרחת סאה בששים סאין, כדאמר רב פפא דאין שמוין כור בששים כורים מפני שפוגם מדיק. ואף על גב דקתני במתניתין בית סאה באותה שדה, לרבי ינאי לא לשיעורא נקטינן, שאין משערין בו כלל, אלא בתרקיב משערין. ונראה לרבינו יצחק דכי משערין, למר בתרקיב ולמר בסאה — דלא בבית סאה זרע קאמר, דהוי ממיש על חמשים. דאין דומה שדברה משנתנו בזה, דבתנמה אתה איירי, ומתי אכלה כל זה? אלא בסאה פירות קאמר דמשערין, דקתני: **אם סאה סאה.** ובאר לתמוה על לשון "בית סאה" דקתני במתניתין, דכיון שהפירות מחוברין לרקע — שייך שפיר לקרות לסאה פירות הנאכל "בית סאה". והא דמירי קאמר, אבריייתא: **האי ולא בית כור ולא כור מבעי ליה** — היינו משום דברשא קתני "קב" ובסיפא "בית כור". ומיהו, אי הוה מפרשינן דבבית סאה זרע קאמר, כגון ממיש על חמשים — הוי ניחא טפי. אף על גב דבגמרא נקט לכולהו בלא "בית", כדקאמר: סאה תרקיב קב וכו' — אין להקפיד, דלפעמים קרי נמי לבית כור זרע "כור" חסם, כדאשכחן בפרק "המקבלי" (בבא מציעא קה,ב.) ונתן ארבעה קבין לכור, ומסיק דארבעה קבין לכור זרע קאמר.

**תרקיב בששים** לפי רשי ועוד מפרשים אין הבלל בין ר' יוסי בר חנינא ור' ינאי בדרך הכללית של הערכת הנוק. אלא בגודל השדה שלפני מעריכים את הנוק. שר ינאי סבור כי שדה בן ששים סאה הוא שדה גדול מאד, ורק אדם עשיר קונה שדה כזה, ואינו מורקב במחזרו או רצונו וזקא כשדה גדול כזה. ומוציא שלפני זה נפגע המדיק, ולכן אומרים בשדה קטן יותר, שקונה אותו גם אדם בינוי ומחיר השדה הוא בפועל נמוך יותר. **קלח בששים קלחים** וכבר המאירי (וכן דעת הפוסקים) שאף חזקה אינו חולק על ר' יוסי בר חנינא ור' ינאי בחנה שיש לחשב את הנוק אגב הקרקע, אלא ששלטנו אין להתחשב במחירו לא במדיק ולא בניוק בדרך החישוב של ערך הקרקע, שהיה מומילא היחס הנכספי של אחד לששים בא לפחות דבר זה.

**אורה ההלכה**

**קלח בששים קלחים** בחמה שאכלה פירות מחוברין לקרקע, שלא בשלל לגמרי — ששים מה שהזיקה כאשר משערים את הנוק בששים. שאם אכלה בית סאה משערים ששים בתי סאה כמה היו שווים מתחילה וכמה הם שווים לאחר נזק זה. וכן אם אכלה מעט, שאפילו אכלה קלח אחד משערים אותו בחסם לשטח גדול של ששים קלחים. ובחזקה, שמסקנת הגמרא כשיטתו. רמב"ם ספר נזיקין הלכות נזיק ממון פ"ד ה"יג. שו"ע ח"ב שער, ד.